

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ЄДИНА ІНТЕГРОВАНА ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА

Висвітлено проблемні питання щодо видів обліку та необхідності створення єдиної інтегрованої системи бухгалтерського обліку

Постановка проблеми. Однією з проблем сучасної облікової системи є її поділ на види. При цьому такий поділ є актуальним не лише на теоретичному рівні, але й в практичній діяльності, оскільки, діючи в рамках національного законодавства, бухгалтерські служби ведуть дві, а то й три відокремлені системи обліку – фінансову, податкову, управлінську. Внаслідок цього облік перестає виконувати свою найважливішу інформаційну роль.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Питання типології бухгалтерського обліку є предметом тривалої полеміки багатьох науковців. Зокрема, своє бачення структури бухгалтерського обліку знаходимо у працях М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, Б.І. Валуєва, С.Ф. Голова, Н.М. Малюги, Б. Нідлза, Х. Андерсена, Д. Колдуелла, С.А. Сатубалдіна, Я.В. Соколова, В.В. Сопка та ін. Проблема інтеграції фінансового, податкового та управлінського обліку піднімалась у працях Ф.Ф. Бутинця, М.Т. Білухи, Б.І. Валуєва, Я.В. Соколова тощо.

Мета дослідження полягає в аналізі існуючих точок зору щодо структури обліку,

доведенні необхідності та можливості існування інтегрованого бухгалтерського обліку як єдиної інформаційної системи, здатної забезпечити необхідною та достовірною інформацією усіх користувачів – як на рівні суб'єктів господарювання, так і на загальнодержавному рівні.

Викладення основного матеріалу дослідження. З переходом до ринкової системи господарювання, а також у зв'язку з реформуванням національної системи обліку, коло функцій, які повинен виконувати бухгалтерський облік значно розширюється. Наслідком цього є виділення окремих підсистем бухгалтерського обліку, а також нових (на думку деяких науковців) видів бухгалтерського обліку. Особливої гостроти дискусія щодо структури бухгалтерського обліку набуває у зв'язку з відсутністю законодавчо врегульованих норм відносно видів обліку.

Аналіз наукових праць свідчить про відсутність єдиної думки серед вчених щодо структури облікової системи (табл. 1).

Таблиця 1. Моніторинг поглядів вчених на структуру облікової системи

<i>Прихильник поділу</i>	<i>Види обліку</i>
<i>1</i>	<i>2</i>
Всі вчені в період до 1991 року	- оперативний - статистичний - бухгалтерський
М.Т. Білуха [2]	- внутрішньогосподарський (управлінський) - бухгалтерський (фінансовий) - статистичний - оперативний
В.В. Сопко [11]	За видами: - бухгалтерський - статистичний - оперативний За характером: - фінансовий - управлінський

1	2
С.Ф. Голов, М.В. Кушельний [3, 6]	<ul style="list-style-type: none"> - бухгалтерський облік, що включає: <ul style="list-style-type: none"> а) фінансовий б) управлінський - статистичний - оперативний
М.С. Пушкар [10]	<ul style="list-style-type: none"> - фінансовий (тактичний) - управлінський (операційний) - контролінг (стратегічний)
Ф.Ф. Бутинець [1]	Єдиний вид – бухгалтерський облік, який включає підсистеми: <ul style="list-style-type: none"> - фінансовий облік - управлінський облік - податкові розрахунки
Американські вчені	<ul style="list-style-type: none"> - фінансовий - управлінський - податковий

Існуючий до 1991 року поділ обліку на оперативний, статистичний та бухгалтерський втратив свою актуальність, оскільки ведення загальногосподарського обліку можливе лише за умов соціалістичної економічної системи із загальнодержавною власністю на засоби виробництва.

Сьогодні статистичний облік на практиці позбувся самостійності, оскільки зводиться лише до складання статистичної звітності підприємствами з метою подання її статистичним органам. При цьому достатньою інформаційною базою для статистичної звітності слугує система фінансового обліку, а використання різних форм та методів ведення обліку зумовлюють неоднорідність отриманої інформації. Внаслідок цього макроекономічні показники, як результат загальнодержавного статистичного спостереження за масовими явищами, сформованими за даними такої звітності, не можуть адекватно та достовірно відображати реальне становище країни [8].

Що ж до оперативного обліку, то він, як система поточного спостереження і контролю господарських операцій і процесів за короткий проміжок часу, просто розчинився в управлінському обліку.

Найбільше суперечностей на сьогоднішній день виникає з визначенням місця та ролі управлінського обліку в обліковій системі підприємства.

Поняття управлінського обліку вперше з'являється в практиці американських

обліковців. Поява управлінського обліку пов'язується з недоліками традиційної бухгалтерії та неспроможністю бухгалтерської звітності задовольнити потреби управлінців підприємства через відсутність оперативності. Потужна база бухгалтерського обліку використовувалася менеджерами підприємства при прийнятті рішень стосовно збільшення прибутку підприємства. Оскільки прибуток – це різниця між доходами та витратами, причому доходи значною мірою визначаються ринком, то саме фактору “витрати” надається особливе значення в будь-якій системі внутрішньофірмового управління і контролю. Саме цим пояснюється зародження управлінського обліку, пов'язане з метою управління затратами. Первісно управлінський облік мав справу з класифікацією витрат, накопиченням собівартості за видами виробів і витрат за центрами відповідальності, складанням кошторисів і звітності за витратами та їх аналізом, підготовкою інформації керівництву для прийняття оптимальних рішень. На сьогодні область управлінського обліку значно розширена, до неї стали відносити такі розділи, як бюджетування, оцінка інвестиційних проектів, аналіз звітності, біхевіористичні (поведінкові) аспекти обліку та прийняття рішень. В цілому ж зміст управлінського обліку сьогодні визначається природою діяльності підприємства та метою його управління.

Поштовхом до появи та застосування терміну “управлінський облік” в Україні став

розвиток економічної системи країни, її участь у процесах глобалізації світової економіки, а в результаті – процес трансформації бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

На основі існуючої практики закордонних підприємств українські вчені намагалися розробити своє трактування управлінського обліку. Зокрема, на думку В. Ластовецького, “управлінський облік включає планування, власне облік досягнутих результатів, їх контроль, економічний аналіз та розробку варіантів управлінських рішень для менеджерів (регулювання), інтегруючи всю необхідну об’єктивно взаємопов’язану управлінську інформацію” [7]. В такому визначенні простежується суперечність з існуючим положенням теорії управління, згідно якої виділяють такі функції управління, як мотивація, облік, планування і контроль. Отже, облік є однією з функцій управління. Наведене ж трактування управлінського обліку є намаганням “передати” виконання усіх функцій управління управлінському обліку. Тобто, стверджується синонімічність понять “управління” та “управлінський облік”, що є абсурдним.

В даному випадку доречно навести думку Б. Валуєва, який зазначає, що управлінський облік – це система виявлення, вимірювання, групування інформації про діяльність підприємства для її використання внутрішніми структурами в плануванні, контролі, аналізі, регулюванні” [12]. Тобто, облік визнається первинною ланкою процесу управління, яка повинна забезпечити всю необхідну інформацію для реалізації інших функцій управління (планування, аналіз, контроль).

Офіційного статусу в нашій державі управлінський облік набув після прийняття Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, в якому визначено такі види обліку як бухгалтерський та управлінський.

Бухгалтерський облік визначається законом як “процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення,

зберігання та передачі повної, правдивої та неупередженої інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень” [5].

При цьому внутрішньогосподарським (управлінським) обліком є “система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства, призначеної для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством” [5].

Таке визначення управлінського обліку чітко вказує на нього як на складову бухгалтерського обліку, окрему підсистему, обмежену лише колом користувачів інформації.

Крім того, важливо відмітити, що в законі не міститься прямої вказівки на існування управлінського обліку як окремого виду, який ведеться паралельно з бухгалтерським, відсутні класифікаційні ознаки, що підтверджують чітке розмежування цих систем обліку.

Все це дає змогу зробити висновок про існування лише бухгалтерського обліку, окремою підсистемою якого є управлінський облік, спрямований на задоволення інформаційних потреб керівників різних ланок.

Поняття “фінансовий облік” у вітчизняну практику також запозичене із зарубіжної, де відділяють фінансовий та управлінський облік. Важливо зауважити, що в Законі України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” термін “фінансовий облік” не зустрічається, хоча введено поняття фінансової звітності як такої, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Не зважаючи на це, при підготовці бакалаврів з облікової спеціальності, викладаються дисципліни “Фінансовий облік 1” та “Фінансовий облік 2”, а не “Бухгалтерський облік”.

Це остаточно сприяло введенню поняття “фінансовий облік” в бухгалтерську термінологію, що викликає необхідність визначення його змісту.

Фінансовий облік – це сукупність правил та процедур, які забезпечують підготовку,

оприлюднення інформації про результати діяльності підприємства (установи, організації) та його фінансовий стан відповідно до вимог законодавчих актів і стандартів бухгалтерського обліку, ґрунтуючись на інформації про рух ресурсів, капітал та зобов'язання підприємства. Фінансова інформація для фірми – це своєрідний індикатор, що показує напрям дії зовнішніх користувачів.

На практиці фінансовий облік є процесом узагальнення фінансових даних, отриманих на основі даних бухгалтерської документації підприємства та надання їх у формі фінансових звітів зовнішнім користувачам (акціонерам, кредиторам, державним органам), які, отримавши звітність, приймають відповідні рішення, що стосуються взаємовідносин з підприємством. А це означає, що фінансовий облік не є окремою системою з самостійним процесом документування та реєстрації.

Ідея розмежування управлінського обліку і фінансового викликана внаслідок розходження інтересів власників фірм та її топ-менеджерів. Власники не мають доступу до внутрішньофірмової інформаційної бази, їх цікавить стратегічний аспект діяльності підприємства, тоді як менеджери мають такий доступ і зацікавлені в оперативному розвитку суб'єкта господарювання.

На початковому етапі, коли власник і керівник були представлені однією особою, облік по своїй суті був управлінським. Із становленням акціонерної форми власності виникає розподіл обліку на 2 компоненти. Основна ідея виникнення управлінського обліку – максимально можливе підвищення ефективності роботи менеджерів фірми. Оскільки облік не може вирішити усі виробничі проблеми, виникають ідеї доповнити його поза обліковими аспектами, що не включаються в систему подвійного запису. В даному випадку дані систематизованої подвійної бухгалтерії втрачають свою абсолютну домінанту.

Проте доцільність та можливість практичного поділу обліку на фінансовий та

управлінський в Україні та інших країнах – колишніх республіках СРСР сприймається неоднозначно та є об'єктом широкої дискусії. Прихильники розподілу обліку на фінансовий та управлінський (Л. Нападовська, В. Палій, В. Івашкевич та ін.) вважають, що такий поділ не порушує єдності системи бухгалтерського обліку, оскільки йдеться не про методологічний поділ обліку, а про організаційні зміни.

Противники такого поділу (Я. Соколов, Б. Валуєв, О. Бородін та ін.) вважають, що бухгалтерський облік є єдиним та неподільним, а управлінський – це облік витрат і калькуляція собівартості, які штучно намагаються відірвати від бухгалтерського обліку окремі молоді фахівці, орієнтовані на західні традиції.

Починаючи з 1997 року, з прийняттям Законів України “Про оподаткування прибутку підприємств” та “Про податок на додану вартість” з'являється ще один термін – “податковий облік”, якому одразу надається статус окремого виду обліку.

І хоча окремими розділами українського законодавства передбачено ведення підприємствами податкового обліку, визначення самого поняття “податковий облік” в ньому відсутнє. Тому спробуємо з'ясувати, що ж являє собою податковий облік, який є “всесильним, таким, що похитнув головну роль бухгалтерського обліку, поступово його витісняє, перетворюючи на другорядного реєстратора фактів” [9].

Саме тому різні автори почали пропонувати свої варіанти визначення даного поняття. Наприклад, Ю.Я. Литвин під податковим обліком розуміє такий облік, який “...забезпечує виконання органами ДПА своїх основних функцій по наповненню доходної частини бюджету держави загальнодержавними і місцевими податками, зборами та іншими обов'язковими платежами” [4].

Говорячи про визначення податкового обліку Ф.Ф. Бутинець пише: “На теоретичному рівні його можна визначити як систему збору, фіксації і обробки інформації, необхідної для правильного визначення

(обчислення) податкових зобов'язань платника. Основне завдання при цьому полягає у визначенні валових витрат та валових доходів підприємства..." [1].

Економічний зміст податкового обліку полягає у тому, щоб витрати, які є недоцільними, не призводили до зменшення оподаткованого доходу і не перекладалися частково на бюджет. З фінансової точки зору це означає, що держава не хоче втрачати свою частину доходу в прибутках підприємств як наслідок суб'єктивних дій платника податків як суб'єкта господарювання. Таким чином, податковий облік виник як реакція на вимогу держави в особі фіскальних органів і виконує специфічні функції.

Враховуючи таку ситуацію, ДПА надала наступне визначення: "Податковий облік – це облік валових доходів, валових витрат та їх коректування, а також облік балансової вартості активів, які підлягають амортизації, з метою визначення об'єкту оподаткування"[4].

Зовсім інше трактування податкового обліку викладено в Проекті Податкового кодексу, де він інтерпретується як "система обов'язкових форм і методів відображення платниками податків результатів господарської діяльності або інших об'єктів, пов'язаних з визначенням податкового зобов'язання з відповідних податків" [9].

Аналіз наведених дефініцій дає змогу зробити висновок про те, що податковий облік, не зважаючи на таку назву, не є окремим видом обліку, оскільки його зміст зводиться до розрахунку податкових зобов'язань. Не зрозуміло чому такій системі відводять роль окремого виду обліку. Адже тут можна провести аналогію з розрахунком, наприклад, зарплати. При цьому теж використовуються свої алгоритми та норми, але ж облік заробітної плати не є окремим видом обліку.

Тому, систему по збору та обробці інформації для визначення суми податкових зобов'язань перед бюджетом на нашу думку доцільніше називати "Облік податків" або "Податкові розрахунки", аніж "податковим обліком".

В Україні виділення податкового обліку з бухгалтерського є досить специфічним, пов'язаним з переходом від командно-адміністративної до ринкової економіки. Перед підприємствами постала необхідність організувати нову облікову систему, паралельну бухгалтерському обліку, зі своїми первинними документами і обліковими регістрами, і все це з єдиною метою – правильно обчислити податок на прибуток.

Впровадження податкового обліку призвело до втрати бухгалтерським обліком його місця та ролі, яке він займав в системі управління народним господарством. В 90-х роках ХХ сторіччя в Україні спостерігалось не стільки виділення податкового обліку з бухгалтерського, скільки перетворення вітчизняного бухгалтерського обліку в податковий. Податковий облік, що жорстко регламентований законодавством, став переважаючим, а часто і єдиним видом реального обліку на малих та середніх підприємствах. У веденні податкового обліку зацікавлена лише держава в особі податкових органів, а для підприємств – це лише створює додаткові затрати, що не можуть бути компенсовані будь-яким доходом.

Як пише проф. Н.М. Малюга, "найточніший облік там, де найвибагливіший користувач" [8]. Оскільки такий користувач в Україні уособлений податковою службою, то бухгалтер, знаючи про відповідальність та можливі наслідки допущених помилок, значну увагу приділяє веденню саме податкового обліку, почасти взагалі нехтуючи фінансовим обліком.

Невідповідність податкового законодавства нормативним актам, які регулюють бухгалтерський облік, підтверджує різний рівень законодавчої захищеності податкового й бухгалтерського обліку. Ця обставина дозволяє при створенні та використанні податкового законодавства нехтувати правилами та поняттями, сформованими в бухгалтерському обліку та які розробляються на сучасному етапі з врахуванням міжнародних норм та стандартів. Все це суттєво ускладнює процес гармонізації

та розвитку системи бухгалтерського обліку, яка стає залежною від податкового законодавства.

Виділення різних підсистем обліку, в залежності від потреб користувачів, значно ускладнило роботу бухгалтерів і призвело до того, що на підприємстві належним чином ведуться лише податкові розрахунки, а отже, належно організований лише податковий облік. Це зумовлено верховенством законодавства щодо оподаткування над положеннями з бухгалтерського обліку та відсутності законодавчого закріплення прав усіх груп користувачів на отримання достовірної інформації.

Ми вважаємо, що лише єдина система бухгалтерського обліку, яка гармонійно поєднує підсистеми фінансового,

управлінського та податкового обліку дає змогу ефективно організувати оперативний облік, слугує базою для визначення макроекономічних показників тощо (рис. 1).

Єдина система обліку, що має теоретичне та методологічне обґрунтування, є гарантом довіри суспільства до обліку та звітності. В Україні вихідна інформація про стан зобов'язань перед бюджетом формується за даними бухгалтерського обліку, що свідчить про існування нерозривного взаємозв'язку між податковим та фінансовим обліком. Податковий облік взаємодіє також з управлінським з питань, які стосуються планування господарських операцій таким чином, щоб з урахуванням вимог законодавства зменшити податковий тиск на підприємство.

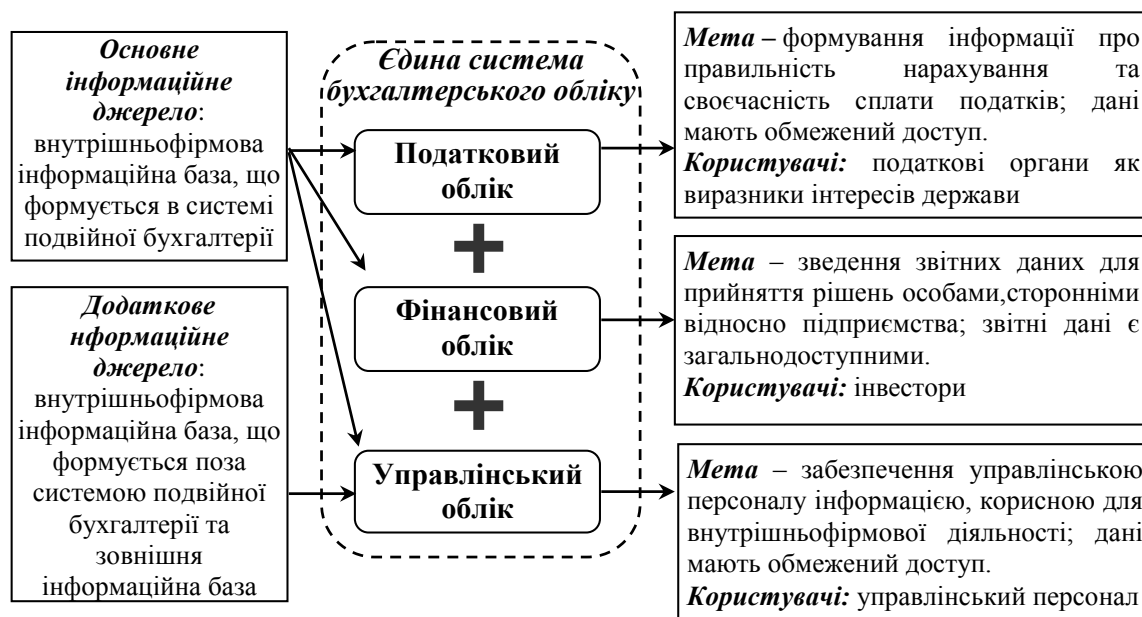

Рис. 1. Інтеграція системи бухгалтерського обліку

Таким чином, бухгалтерський облік – єдина і нерозривна система, яка має умовний поділ на облікові підсистеми для виконання триєдиного завдання: забезпечення збереження майна власника, надання інформації для управління, визначення фінансового результату та його розподілу.

Єдиний бухгалтерський облік забезпечує формування інформації з метою:

– контролю діяльності як підприємства цілому, так і в розрізі його окремих підрозділів, видів діяльності, секторів ринку;

– планування майбутньої стратегії й тактики здійснення комерційної діяльності;

– оптимізації використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємства;

– обчислення та оцінки ефективності господарської діяльності підприємства, виявлення рівня рентабельності окремих видів продукції, робіт, послуг, секторів і сегментів ринку;

– коригування управлінського впливу на хід виробництва та реалізації продукції, товарів і послуг.

На нашу думку, облік повинен поділятися на підсистеми, які виконують різну роль в інформаційній системі та забезпечують різні цілі підприємства не за формальною ознакою, а за своєю сутністю.

Єдина система бухгалтерського обліку насамперед повинна забезпечувати інформацією процес управління з метою ефективного використання ресурсів та збереження власності. На підставі показників, що формуються у системі бухгалтерського обліку, повинні визначатися показники звітів для різних користувачів. У такому випадку забезпечуватиметься економія праці під час реєстрації інформації та підготовки для різних завдань. Беззаперечним залишається той факт, що податковий облік залежить від бухгалтерського, оскільки деякі показники для податкового обліку неможливо визначити без даних бухгалтерського обліку.

Неправильно, недоцільно, та неефективно, організувати на підприємстві декілька облікових систем (фінансову, управлінську, податкову) з властивими кожній системі елементами (свої об'єкти, оцінка, порядок визнання, класифікація, свої документи, реєстри та форми звітності). Саме тому ми вважаємо, що думка про існування окремих самостійних систем фінансового, управлінського та податкового обліку є хибною. Адже всі види єдиного бухгалтерського обліку спрямовані на забезпечення процесу управління шляхом подання правдивої та неупередженої інформації, на збереження власності через суцільну і своєчасну реєстрацію всіх операцій, що мають вплив на стан майна та джерел його утворення, на визначення тих агрегованих фінансових показників, що цікавлять реальних та потенційних інвесторів та кредиторів. Облік єдиний, адже весь він призначений для управління підприємством. І лише в такій єдності його можна називати "абеткою та мовою бізнесу".

Завдання повної інтеграції податкового та бухгалтерського обліку в Україні є досить проблематичним, оскільки пов'язане з існуванням значних протиріч, стосуються

законодавчої регламентації бухгалтерського та податкового обліку. З прийняттям національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку проблема взаємозв'язку системи оподаткування та бухгалтерського обліку набула загострення. Спостерігається безсистемність нормативно-правової бази, неузгодженість чинного законодавства. Зокрема, визнання валових доходів та валових витрат відповідно до вимог податкового законодавства не відповідає критеріям визнання доходів та витрат згідно з П(С)БО 15 "Дохід" та П(С)БО 16 "Витрати".

Проте невирішеним залишається питання про формування моделі інтегрованого бухгалтерського обліку та врегулювання на законодавчому рівні принципів положень щодо структури бухгалтерського обліку, його видів, а також утвердження єдності суті таких категорій, як "доходи" та "витрати".

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, проведене дослідження дає змогу зробити наступні висновки:

1. Оскільки фінансовий, управлінський та бухгалтерський облік використовують єдину базу даних, то доцільно будувати інтегровану систему обліку. Це дасть змогу уникнути дублювання інформації та пов'язаних із цим додаткових витрат, а також усунути розбіжності, породжені різними підходами до оцінки.

2. Розгляд особливостей податкового обліку дає змогу називати його "Обліком податкових зобов'язань" або "Податкові розрахунки".

3. Для вирішення проблеми інтеграції бухгалтерського обліку пропонуємо наступні шляхи:

– приведення законодавчих актів з питань регулювання бухгалтерського та податкового обліку у відповідність один одному, зокрема, узгодження трактування ключових понять (доходи, витрати, основні засоби, амортизація);

– підготовка алгоритму співставлення показників податкової звітності з показниками форм фінансової звітності;

– підвищення рівня професійної підготовки працівників податкових органів та законотворців, залучення до реформування податкового обліку наукових працівників;

– розробка моделі інтегрованого бухгалтерського обліку з метою формування єдиної інформаційної бази для користувачів усіх рівнів.

– розробка комп'ютерних інформаційних систем для ведення інтегрованого бухгалтерського обліку, що дає змогу узгодити та об'єднати ведення фінансового, податкового та управлінського обліку.

Перспективним напрямком подальших досліджень є розробка моделі інтегрованого бухгалтерського обліку, зокрема, на основі комп'ютерних інформаційних систем обліку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бухгалтерський податковий облік. Навчальний посібник для студентів спец. 7.050106 “Облік і аудит”./За ред. д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинця, к.е.н., доц. С.Л. Берези. – 2-е вид. доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2004. – 384 с.

2. Білуха М.Т. Інтегрована система господарського обліку, її методологія та організація // Вісник КНТЕУ. – 2003. – №1. – С. 68-77.

3. Голов С.Ф. Проблеми та перспективи реформування бухгалтерського обліку в Україні // Бухгалтерський облік і аудит. – 2000. № 11. – С. 15-23.

4. Дем'яненко Н.Я. О соотношении бухгалтерского и налогового учета // Проблемы развития теории бухгалтерского учета, анализа и контроля. Монография. – Брест-Житомир: ЖГТУ, 2004. – 256 с.

5. Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” № від// www.rada.gov.ua

6. Кужельний М.В., Линник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. – К.: КНЕУ, 2001. – 334 с.

7. Ластовецький В. Какой вид учета не является управленческим? //Бухгалтерский учет и аудит. – 2003. – №4. – С. 40-44.

8. Малюга Н.М. Поділ бухгалтерського обліку на фінансовий, податковий та управлінський // Вісник Львівської комерційної академії. – серія економічна, випуск 16. – Львів: Львівська комерційна академія, 2004. – С. 327-331.

9. Моссаковський В., Кононенко Т. Узгодження основних положень бухгалтерського і податкового обліку // Бухгалтерський облік і аудит. – № 5. – 2002. – С. 12-19.

10. Пушкар М.С. Розробка системи обліку: Навч. посібник. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2003. – 198 с.

11. Сопко В., Гуцалюк З., Щирба М. та ін. Бухгалтерський облік. Навчальний посібник для студентів визих навчальних закладів спеціальності “Облік і аудит”. – Тернопіль: АСТОН, 2005. – 496 с.

12. Теорія бухгалтерського обліку: навчальний посібник / За ред. проф. Б.І. Валуєва. – Одеса: ОДЕУ; “Принт-Майстер”, 2001. – 256 с.

ЛЕБУХОРСЬКА Тетяна Василівна – здобувач, викладач кафедри бухгалтерського обліку Житомирського державного технологічного університету

Наукові інтереси:

- інтеграція бухгалтерського обліку;
- проблеми впровадження інформаційних систем бухгалтерського обліку